

4130

Het werk van Anna Bump

In de jaren '70 werd het bezit van het Israël museum in Jeruzalem geordend. De van her en der samengebrachte voorwerpen moesten in rubrieken worden ondergebracht en gekatologiseerd.

Eén van de voorwerpen waar men geen raad mee wist, was een geweven kledingstuk van Duitse herkomst, meegebracht door een immigrant. Het zou wellicht zinvoller zijn, wanneer dit werk terugkeerde naar z'n bakermat. Door middel van een ruiling kwam het gobelin in bezit van het Museum voor Duitse Volkskunde in Berlijn.

Een wandkleed met een lengte van drie en een halve meter en een hoogte van 56 cm. Hoewel de voorstellingen door dwarsbanden met tekst in vijven werd gedeeld, is het toch in één geheel geweven. De ketting, die niet in de lengte, maar in de breedte loopt, bestaat uit linnen draden. Voor de inslag is wol, geveerd in verschillende kleuren, zijde en gebleekt linnengaren gebruikt.

De gekleurde draden, die werden gebruikt om de verschillende figuren tot stand te brengen, heeft de kunstenaar aan de achterkant vrij laten bungelen. Immers, de achterzijde werd gevoerd, dus afhechten was niet nodig. Tussen de omtrekken van de vlakken zijn geen spleten ontstaan, want de weefster verstond de kunst de vlakken tandsgewijze met elkaar te verbinden.

Waar kwam dit kleed vandaan en wie had het gemaakt? Uit welke tijd stamde het?

Er waren drie aanknopingspunten, die het onderzoek vergemakkelijkten. In de eerste plaats had de weefster haar naam erin geweven: Anna Bump staat uiterst rechts te lezen en daarbij de datum ANNO 1667 D 31 X. = 31 oktober 1667. Dit jaartal bevindt zich ook op de rand aan het begin van het tapijt. Op het eerste ruitvormige vlak bevindt zich een wapen: een helm op de punt van een zwaard. Hierbij weer haar initialen: A.B. Dit wapen is van de familie Helmer uit Dithmarschen in Sleeswijk Holstein. En op 10 maart 1644 werd in het

plaatsje Hennstedt Antje Bump ingeschreven in het doopregister. Zij zou dus 23 jaar geweest zijn toen ze aan dit kleed werkte. Ze maakte het ter ere van het feit, dat de kerkhervormer Luther 150 jaar geleden zijn stellingen aan de deur van de slotkapel in Wittenberg vastspijkerde. Antje was een dochter van een welgestelde boer en in de tijd, dat ze dit wandkleed weefde, nog niet getrouwd.

Weven werd veel en graag gedaan in deze streek. De invloed van de Deense weverij is duidelijk na te gaan. Er waren twee soorten weefstoelen in gebruik, een weefstoel met vier trappers (zie laatste foto) en een rechthoekig raam. Dit raam zal waarschijnlijk door Antje gebruikt zijn bij het maken van dit kleed. Over het algemeen werden hierop kussens geweven.

Het is moeilijk na te gaan, waarvoor het kleed werd gebruikt. Ter verwelkoming, bij feestelijke gelegenheden en ook wel bij begrafenissen, was het de gewoonte om in de deel een kleed te hangen. Ook zou het boven een hoekbank kunnen hangen als tochtwering. Nu zaten boven de hoekbanken in de boerenhoeven van Sleeswijk Holstein vaak twee ramen.

Het is mogelijk dat het als zodanig in gebruik is geweest, want het middelste vlak werd er eens uitgeknipt, maar is er later weer keurig tussengenaaid.

Gezien de kerkhervorming en de

versoering wat betreft het kerkelijk interieur, die daarvan een gevolg was, zal het ook wel niet bedoeld zijn geweest om de kerk te sieren.

Veel vragen en veronderstellingen hieromtrent, maar geen antwoord. Het is een kleed vol vertelsels over één onderwerp: het leven van Christus van zijn geboorte tot zijn opstanding en wederkomst. De combinatie en uitwerking van de verschillende bijbelteksten is ongewoon en doet een diepgaande theologische kennis vermoeden.

Nu had Antje Bump verschillende dominees in de familie, die haar behulpzaam kunnen zijn geweest met het uitzoeken van bijbelteksten en de uitwerking daarvan aan haar zelf overlieten. Rond de voorstellingen zijn ze ingeweven.

Opvallend is, dat de randteksten in het hoogduits zijn gesteld en niet in het nederduits, wat veel gebruikelijker was. Ook dit zou wijzen op de hulp van 'geleerde personen'. Immers, de bevolking sprak in die tijd nederduits in Sleeswijk-Holstein.

De teksten zijn genomen uit de Bijbel in de vertaling van Luther, die hieraan in 1521, toen hij was 'ondergedoken' op de Wartburg is begonnen.

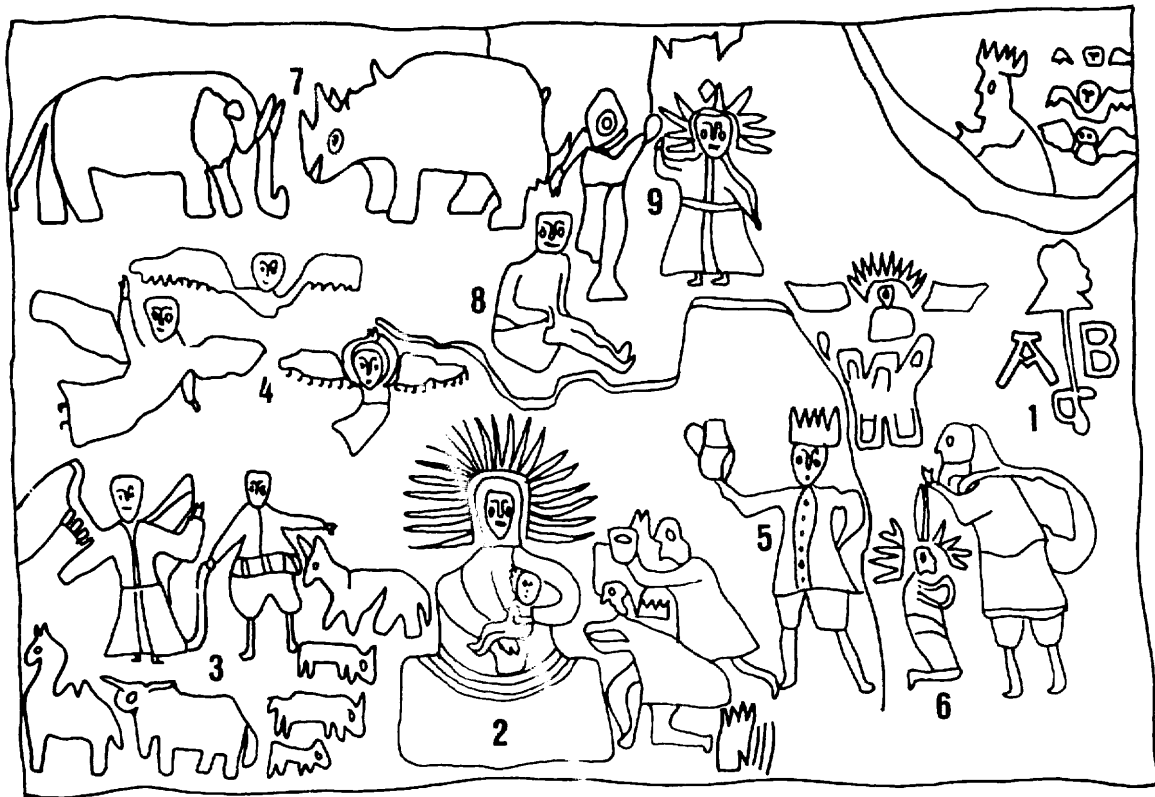
Maar wat het in beeld brengen van deze teksten betreft is Anna Bump een eigen gang gegaan. Haar gedachten hierover brengt ze op een duidelijke manier naar voren. Ze vertelt. De onderlinge samenhang

tussen de figuren is niet altijd evenwichtig. Soms zijn bijfiguren groter dan een hoofdfiguur. Dit doet geen afbreuk aan het geheel, maar

maakt het eerder boeiend: ze vertelt maar door en maar door, zonder zich om het voorafgaande te bekommeren. De door haar 'ooms' bedachte teksten

geven het verband aan en houden het geheel tezamen. Zij weefde een prentenboek, dat 5 pagina's breed is.

De eerste bladzij: Het leven van Christus vanaf zijn geboorte tot zijn doop.

Onderschrift:

MEIN JESV SEI DV MIR VON HERTZEN WILKOMMEN
PREIST NVN GOT DEM HERREN SEIT FROLICH IHR
FROMMEN

Jezus, u bent van harte welkom
Vrome mensen, prijs God en wees blij

Linkerkant:

DA KAM DIE SINTFLVT (dit stuk tekst ging verloren)
VIRZICH TAGE AVF ERDE

Toen stroomde veertig dagen lang de zondvloed over de aarde

Rechterkant:

DA DI ZEIT ERFVLLET WART
SANDTE GOT SEINEN SOHN

Toen de tijd rijp was, zond God zijn zoon.

1. Wapen van het geslacht Helmer.
2. Maria met het kind op de schoot.
3. De Engel verkondigt aan de herder de geboorte van Christus. De herder hoedt zijn schapen, een kameel en een koe. In de rechterhand houdt hij een slinger, waarmee hij steentjes slingert in de richting die zijn hond moet lopen (Lukas 2).
4. De om de geboorte juichende engelen. Een slaat van blijdschap zijn handen boven 't hoofd samen.

5. De aanbidding van de drie koningen.
6. De doop van Jezus door Johannes. Hier valt op de eigenaardige verhouding van de twee figuren.
7. Als zinnebeeld van het slechte een neushoorn en een olifant.
8. Hier zit Job, bedekt met zweren.
9. Terwijl Jezus 40 dagen en nachten in de woestijn verblijft, probeert de duivel hem te verleiden. Hier toont hij Christus alle schatten van de wereld.